

مقایسه نتایج دو مرحله ارزشیابی استاد از دیدگاه فراگیران

محمد تقی پور درزی (PhD)^۱، ایمان جهانیان (MD)^{۲*}، غلامرضا بینش پژوه (BSc)^۳

- ۱- مرکز تحقیقات اختلالات حرکتی، دانشگاه علوم پزشکی بابل
۲- گروه آموزش پزشکی، مرکز مطالعات و توسعه آموزش علوم پزشکی، دانشگاه علوم پزشکی بابل
۳- مرکز مطالعات و توسعه آموزش علوم پزشکی، دانشگاه علوم پزشکی بابل

دریافت: ۹۱/۹/۱۴، اصلاح: ۹۱/۱۱/۲۸، پذیرش: ۹۱/۱۱/۳۰

خلاصه

سابقه و هدف: استفاده از نظرات فراگیران یکی از روشهای مناسب برای مطالعه و به سازی آموزش مدرسین است. همواره فرایند اجرای ارزشیابی و نمره حاصله امری چالش برانگیز بوده است که بر این اساس، هدف این مطالعه مقایسه نمره ارزشیابی استاد در ۲ مرحله توسط فراگیران بوده است.

مواد و روشها: در این مطالعه مقطعی ۱۱۰ دانشجو طی ۳ نیمسال متوالی از نیمسال دوم سال تحصیلی ۸۹-۸۸ الی نیمسال دوم ۹۰-۸۹ و برای ۶ درس شرکت داشتند. نظر خواهی توسط فرم شماره ۳ مرکز مطالعات و توسعه آموزش علوم پزشکی مشتمل بر ۱۳ سوال انجام شد. ارزشیابی نخست توسط مرکز مطالعات و توسعه آموزش علوم پزشکی بابل در هر نیمسال انجام شد. دومین ارزیابی توسط استاد مربوطه در آخرین جلسه کلاس درس صورت گرفت. از آزمون های آماری t زوج و ویلکاکسون در محیط نرم افزار SPSS نسخه ۱۵ برای مقایسه استفاده شد.

یافته ها: نتایج آزمون t زوج حاکی از عدم اختلاف معنی دار میانگین نمره کل دو ارزیابی بود ($P=0/46$). برای مقایسه میانگین هر سوال پرسشنامه به تنهایی در اولین و دومین ارزیابی بدلیل عدم توزیع نرمال از آزمون ویلکاکسون استفاده شد که نتایج نشاندهنده عدم اختلاف معنی دار برای تمام ۱۳ سوال بوده است.

نتیجه گیری: مطالعه حاضر نشان داد که زمان ارزشیابی تاثیر معنی داری بر نمره ارزشیابی استاد ندارد. همچنین اختلافی بین نمره ارزشیابی حاصله توسط استاد و شخص دیگر وجود ندارد. ضمناً توصیه می شود چنانچه قرار است از نتایج برای اخذ تصمیمی در مورد استاد استفاده شود میبایست چند نیمسال متوالی ارزیابی صورت گیرد و اساتید از رتبه خود در مقایسه با سایر همکاران مطلع شوند.

واژه های کلیدی: ارزشیابی، استاد، فراگیران.

مقدمه

و محبوبیت استاد، جنسیت و ویژگیهای شخصیتی دانشجویان، سطح دشواری واحدهای درسی، زمان تشکیل کلاس، زمان اجرای ارزشیابی، نمره مورد انتظار دانشجویان و نیز جدی بودن استاد بر نتایج ارزشیابی موثرند (۳-۵). اغلب دانشجویان بر این عقیده اند که با توجه به نتایج ارزشیابی بایستی با اعضای هیأت علمی برخورد قهر آمیز صورت گیرد. بعضی از اعضای هیأت علمی هم تصور می نمایند منظور از ارزشیابی تعیین سطح علمی آنها توسط دانشجویان می باشد (۶). به رغم اختلاف نظرهای زیادی که درباره استفاده از نظرات دانشجویان برای ارزشیابی اساتید وجود دارد، این روش کاربرد زیادی یافته است و جهت ارزشیابی استاد در سطوح آموزش عالی و در بسیاری از مؤسسات آموزشی مورد استفاده قرار

ارزشیابی استاد عبارت از تعیین میزان موفقیت استاد در رسیدن به اهداف آموزشی است (۱). ارزشیابی شیوه تدریس اساتید فرآیندی است که هدف آن بهبود کیفیت تدریس و افزایش ارتقای آموزش در اکثر دانشگاههاست که نتایج حاصل به منظور دادن بازخورد لازم به اطلاع اساتید رسانیده می شود. با توجه به تعدد ملاکهای موفقیت آموزشی مدرسین، روشهای ارزشیابی از کار مدرسین به همان نسبت متعقدند. استفاده از نظرات دانشجویان یکی از روشهای مناسب برای مطالعه و به سازی آموزش مدرسین است. با توجه به اهمیتی که ارزشیابی های دانشجویان دارد، لازم است ارزشیابی های آنان از آموزش، شامل متغیرهایی باشد که در فرآیند آموزش موثر است (۲). نتایج تحقیقات بیانگر آن است که مقام علمی

* نویسنده مسئول مقاله:

آدرس: بابل، دانشگاه علوم پزشکی، مرکز مطالعات و توسعه آموزش پزشکی، تلفن: ۰۱۱۱-۲۱۹۰۵۹۳

پرسشنامه بطور جداگانه از آزمون ویلکاکسون با استفاده از نرم افزار SPSS نسخه ۱۵ انجام شد.

یافته ها

در این مطالعه ۱۱۰ دانشجوی فیزیوتراپی شرکت داشتند. میانگین نمره کل اولین ارزیابی برابر با $4/79 \pm 0/26$ و دومین ارزیابی مساوی با $4/84 \pm 0/23$ بود ($p=0/46$). نتایج آزمون K-S بیانگر نرمال بودن توزیع نمره کل ارزیابی اول و دوم بوده است و از این رو جهت مقایسه میانگین نمره کل از آزمون t زوج استفاده شده است. اما در بررسی نمرات هر سوال پرسشنامه به تنهایی، نتایج آزمون K-S نشان از عدم توزیع نرمال داده ها داشت که بر همین اساس جهت مقایسه از آزمون ناپارامتری Wilcoxon استفاده شد.

برای مقایسه میانگین نمره کل اولین و دومین ارزیابی از آزمون t زوج استفاده شد که نتیجه آن حاکی از عدم اختلاف معنی دار بین دو ارزیابی بوده است ($p=0/46$). برای مقایسه میانگین هر سوال پرسشنامه به تنهایی در اولین و دومین ارزیابی بدلیل عدم توزیع نرمال از آزمون Wilcoxon استفاده شد که نتایج نشان دهنده عدم معنی داری برای تمام ۱۳ سوال بوده است (جدول شماره ۱).

جدول ۱. نتایج آزمون Wilcoxon برای مقایسه سوالات پرسشنامه

متغیر	میانگین اولین ارزیابی	میانگین دومین ارزیابی	p-value
سوال ۱	۴/۹۷	۴/۸۶	۰/۱۹
سوال ۲	۴/۸۰	۴/۸۶	۰/۵۲
سوال ۳	۴/۸۶	۴/۹۱	۰/۵۲
سوال ۴	۴/۷۷	۴/۸۰	۰/۷۹
سوال ۵	۴/۸۶	۴/۹۱	۰/۵۲
سوال ۶	۴/۶۹	۴/۸۸	۰/۱۱
سوال ۷	۴/۸۳	۴/۹۱	۰/۲۵
سوال ۸	۴/۶۳	۴/۶۹	۰/۳۱
سوال ۹	۴/۷۵	۴/۸۰	۰/۴۹
سوال ۱۰	۴/۶۳	۴/۸۳	۰/۱۳
سوال ۱۱	۴/۸۳	۴/۸۰	۰/۸۱
سوال ۱۲	۴/۷۷	۴/۸۰	۰/۵۶
سوال ۱۳	۴/۷۶	۴/۷۲	۰/۸۹

بحث و نتیجه گیری

نتیجه مطالعه حاضر نشان داد که اختلاف معناداری بین نمره کل ارزشیابی اول و دوم وجود ندارد، به علاوه بررسی تفکیکی سوالات نیز نشان می دهد که اختلاف معناداری بین نمره ارزشیابی اول و دوم وجود ندارد. در مطالعه ناصری و همکاران در دانشگاه علوم پزشکی بیرجند، تاثیر عامل زمان اجرای ارزشیابی بر نمره ارزشیابی استاد بررسی شد: از نظر آماری تفاوت معناداری بین دو زمان ارزشیابی وسط ترم و پایان ترم درست قبل از دادن برگه امتحان به دانشجو وجود نداشت. در مطالعه مذکور تنها در مورد یکی از سوالات روش تدریس استاد یعنی

می گیرد. توجه بیشتر مسؤولین دانشکده ها به این امر، تهیه ابزار مناسب ارزشیابی، اصلاح فرآیندهای اجرایی ارزشیابی و برطرف کردن نقایص آموزشی موجود از دیدگاه اساتید، به کارگیری نتایج حاصله از ارزشیابی برای مشاوره و اصلاح عملکرد اساتید، بالا بردن ضرورت ارزشیابی و اهمیت آن در بین اساتید و دانشجویان از جمله عواملی هستند که موجب پر بار شدن و ارتقاء کیفیت آموزشی می شوند (۷).

Nelson و همکاران در ارتباط با ارزشیابی آموزشی بیان کردند که ارزشیابی آموزشی توسط دانشجویان به طور گسترده ای در مقاطع بالای آموزشی به عنوان تنها منبع معتبر اطلاعات بر آموزش تأثیر می گذارد (۸). با توجه به جمع جهات، همواره فرآیند اجرای ارزشیابی و نمره حاصله امری چالش برانگیز بوده است و عوامل زیادی در نتایج تأثیر گذار است. از جمله این عوامل شامل زمان ارزشیابی و تأثیر حضور استاد در فرآیند ارزیابی است. مرور مقالات نشان داد که اطلاعات کمی در این مورد وجود دارد. بر همین اساس هدف این مطالعه مقایسه نمره ارزشیابی استاد در دو مرحله بدون حضور و با حضور استاد توسط فراگیران بوده است.

مواد و روشها

این مطالعه مقطعی با هدف مقایسه ۲ مرحله نمره ارزشیابی استاد توسط دانشجویان در دانشکده پزشکی دانشگاه علوم پزشکی بابل انجام شد. حجم نمونه ای برابر با ۱۱۰ دانشجو در مطالعه شرکت داشتند که هیچگونه اطلاعی از روند مطالعه نداشتند. این مطالعه طی ۳ نیمسال متوالی از نیمسال دوم سال تحصیلی ۸۸-۸۹ الی نیمسال دوم ۹۰-۸۹ و برای ۶ درس انجام شد.

نظر خواهی توسط فرم شماره ۳ مرکز مطالعات و توسعه آموزش علوم پزشکی (فرم نظر خواهی تدریس نظری) انجام شد. این فرم مشتمل بر ۱۳ سوال است که برای هر سوال حداکثر نمره برابر با ۴ و حداقل نمره برابر با صفر خواهد بود. برای هر سوال ۵ گزینه خیلی ضعیف، ضعیف، متوسط، خوب و عالی وجود دارد که به ترتیب از ۱ (خیلی ضعیف) الی ۵ (عالی) ارزش گذاری شده اند. برای محاسبه نمره کل این گونه عمل می شود که نمره تمام سوالات با هم جمع شده و در نهایت بر عدد ۱۳ تقسیم خواهد شد. بدین ترتیب نمره کل نیز در دامنه ای بین ۱ الی ۵ قرار خواهد گرفت. در این مطالعه نمره کل و نمره هر سوال به تنهایی بین اولین و دومین ارزیابی مورد مقایسه قرار گرفتند.

ارزشیابی نخست توسط مرکز مطالعات و توسعه آموزش علوم پزشکی بابل طبق روال مرسوم در اواسط هر نیمسال انجام شد. توزیع فرم ها بین دانشجویان بدون حضور استاد مربوطه صورت گرفته و پس از تکمیل توسط دانشجویان، کارشناس مربوطه آنها را جمع آوری نموده است. دومین ارزیابی توسط استاد مربوطه در آخرین جلسه هر کلاس درس صورت گرفت. ارزشیابی با همان پرسشنامه و در حضور استاد مربوطه انجام شد. فرم ها پس از تکمیل، جمع آوری شده تا مورد بررسی قرار گیرند.

جهت آمار توصیفی شاخص های تمایل مرکزی (شامل میانگین) و شاخص پراکندگی شامل انحراف معیار محاسبه شدند. مقایسه بین اولین و دومین ارزیابی نمره کل با استفاده از آزمون های آماری t زوج و برای مقایسه هر سوال

همه دانشجویان با سوالات ارزشیابی، نظر سنجی‌های دوره‌ای آنلاین از استادان و دانشجویان در مورد فرم‌های ارزشیابی، امکان تکمیل ارزشیابی استاد به صورت آنلاین ضمن حفظ محرمانه بودن اطلاعات فردی دانشجو، برگزاری جلسات دوره‌ای بین نمایندگان کلاس‌ها و مسئولین دانشکده و یا مرکز مطالعات و توسعه آموزش پزشکی، استفاده از سوالات باز علاوه بر سوالات بسته، قرار دادن پست الکترونیک اساتید در وب سایت دانشگاه به منظور امکان تماس دانشجو به صورت غیر حضوری و یا صندوق پستی مخصوص هر یک از اساتید در دانشکده‌ها. همچنین اگر قصد بر آن است تا از فرم‌های ارزشیابی برای بهبود تدریس استفاده شود فرم‌ها در یک سوم اول ترم توزیع شود تا استاد بتواند از نتایج برای ارتقای تدریس خود از آن استفاده نماید. به منظور معتبر بودن نتایج ارزشیابی می‌بایست ۷۵٪ کلاس در ارزشیابی شرکت نمایند. چنانچه قرار است از نتایج برای اخذ تصمیمی در مورد استاد استفاده شود می‌بایست چند ترم متوالی ارزیابی صورت گیرد و اساتید از رتبه خود در مقایسه با سایر همکاران مطلع شوند (۱۲).

یکی از محدودیتهای مطالعه حاضر این است که بر روی یک گروه از دانشجویان در یک نیمسال تحصیلی انجام شده است که با توجه به اهمیت قضیه نیاز به بررسی‌های بیشتر در سالهای تحصیلی آینده و نیز سایر دانشکده‌های تابعه احساس می‌گردد. بارزترین نقطه قوت مطالعه حاضر اجرای آن برای ۳ نیمسال متوالی و دروس متعدد بوده است که بر اعتبار نتایج صحت گذاشته است. اما مهم‌ترین نقطه ضعف فرآیند حاضر این است که تنها برای یک استاد و فراگیران یک رشته تحصیلی به اجرا درآمده است. از این رو پیشنهاد می‌شود تا چنین فرآیند در رشته‌ها و دروس مختلف با جامعه آماری بزرگتر انجام پذیرد و اعضای هیات علمی بیشتری مشارکت نمایند.

ارائه طرح درس تفاوت معناداری وجود داشت که البته در پایان ترم، نمره داده شده توسط دانشجویان کمی بالاتر بود (۹). یافته‌های ما نیز مشابه نتایج مذکور است.

در مطالعه رفیعی و همکاران تاثیر عامل زمان یعنی ارائه فرم ارزشیابی قبل و بعد از امتحان بر نحوه ارزشیابی دانشجو در دانشگاه علوم پزشکی اراک بررسی شد. افراد مورد بررسی، شش استاد دانشگاه علوم پزشکی بوده که طی فرم نظر خواهی، توسط ۲۵۸ دانشجو ارزشیابی شدند. نمرات پایان ترم آنان برآورد و با هم مقایسه گردید. به ۲۷ نفر از اساتید فرم نظرخواهی از خود داده شد و با نظرات دانشجویان مقایسه گردید. نتایج نشان داد دانشجویان در ارزشیابی از اساتید تحت تاثیر زمان واقع نشده و تاثیری در نتایج ارزشیابی نخواهد گذاشت. همچنین دانشجویان با شناخت واقعی از استاد خود، او را ارزشیابی می‌کنند و میزان دریافت آنان از درس و محتوای درسی در کلاس و نمره پایان ترم آنان تاثیری در ارزشیابی استاد ندارد. برداشت استاد از روش ارزشیابی کیفیت محتوای درسی با دیدگاه دانشجویان او در همان درس متفاوت بوده است (۱۰). یافته‌های ما نیز مشابه نتایج مذکور است.

در مطالعه جوکار و همکاران در دانشگاه علوم پزشکی شهید صدوقی یزد در خصوص عوامل تاثیر گذار در نتایج ارزشیابی اساتید از دیدگاه دانشجویان، یافته‌ها بیانگر آن بودند که ۶۸٪ دانشجویان زمانی که فرم ارزشیابی از استاد، توزیع می‌شود و ۶۰/۴٪ آنان فردی که ارزشیابی از اساتید را به عمل می‌آورد را در نتایج ارزشیابی یک استاد موثر می‌دانستند. یافته‌های ما با نتایج مطالعه فوق، سازگار نمی‌باشد (۱۱).

شناگو و همکاران در دانشگاه علوم پزشکی گلستان پیشنهادت زیر را مطرح می‌نمایند: قرار دادن فرم‌های ارزشیابی در وب سایت دانشگاه به منظور آشنایی

Comparing Two Stages of Teacher Assessment From Students Prospective

M. Taghipour-Darzi (PhD)¹, I. Jahanian (MD)^{* 2}, G. Bineshpajoooh (BSc)²

1. Movement Disorders Research Center, Babol University of Medical Sciences, Babol, Iran

2. Medical Education Department, Education Development Center, Babol University of Medical Sciences, Babol, Iran

3. Education Development Center, Babol University of Medical Sciences, Babol, Iran

---

Biannual Medical Education, Babol Univ Med Sci; 1(1); Autumn, Winter 2012-2013; pp: 40-44

Received: Dec 4th 2012, Revised: Feb 16th 2013, Accepted: Feb 18th 2013.

ABSTRACT

BACKGROUND AND OBJECTIVE: Having students' opinions is an appropriate method for teachers' educational development. Accomplishment of evaluation and acquired scores always have been challenged, so the aim of the present study was to compare two stages of teacher evaluation from students' opinion.

METHODS: In this cross-sectional study, 110 students during the second term of educational year 1388-1389 to 1389-1390 participated. Assessment was done by form No.3 of Educational Development Center (EDC) which contained 13 questions. First evaluation was done by EDC. The second evaluation was done in the last session by the teacher. Data analyzed by paired t-test and wilcoxon with SPSS version 15.

FINDINGS: Results of paired t-test showed that there was no significant difference between two evaluation ($p=0.46$). Wilcoxon test was used to compare each question of questionnaire for lack of normal distribution and results did not show significant differences for all the 13 questions.

CONCLUSION: The present study demonstrated no differences according to the time of evaluation. Besides, no differences were seen between evaluations done by the teacher and another evaluator. If results are going to be used for any decision making about the teacher, it is recommended to perform evaluation in several terms, so, the teachers can be informed about their ranking in comparison with other colleagues.

KEY WORDS: *Teacher, Evaluation, Students*

---

^{*}Corresponding Author;

Address: Education Development Center (EDC), Babol University of Medical Sciences, Babol, Iran.

Tel: +98 111 2190593

E-mail: dr.jahanian@yahoo.com

References

1. Seif A. Teacher evaluation using students, view point, is reliable? *Psychol res* 1997; 2(1): 12-24.
2. Mahmoodi H, Pazargadi M, Ebadi A. Evaluation of faculty teaching experience by postgraduate students. *Educational Strategies* 2009; 2(2): 41-44.
3. Johnson VE. Does the interplay of grading print policies and teacher course evaluation undermine our education system? *Teacher course evaluations and student grades: An academic tango and student grades* [cited 2006 Jul 2] <http://www.amstat.org/publications/chance/153.johnson.pdf>.
4. Mc Allister B. using all your legs: How student evaluations can fit into a holistic teaching assessment program. Teaching resource center. 1999. [cited 2006 Jul 2] http://www.trc.virginia.edu/publications/teaching_concerns_fall_1999/tc_fall_1999_McAllister.html.
5. Cashin WE. Student ratings of teaching. Center for faculty Evaluation and Development. Kansas state university. 1995 sep [cited 2006 jul] <http://www.idea.ksu.edu/resources/papers.html>.
6. Ezzatshokati A, Nourian A, Mousavi nasab SN. The degree of correspondence between student's and departmental heads evaluation of the faculty at Zanjan Medical Sciences University 2005-2006. *Journal of Education Development in Medical Sciences* 2009; 1(1): 37-41.
7. Ghafourian Boroujerdnia M, Shakurnia M, Elhampour H. The opinions of Academic Members of Ahvaz University of Medical Sciences about the Effective Factors on their Evaluation Score Variations. *Strides in Development of Medical Education* 2006; 3(1): 19-25.
8. Nelson MS. Peer evaluation of teaching an approach whose time has come. *Acad. Med* 1998; 73: 4-5.
9. Naseri M, Zojaji F, Sarifzadeh Gh. Studying the effects of evaluation time on professors', evaluation grade. *The Green Journal* 2008; 6: 244.
10. Rafiee M, Seifi M. Study of factors related to teacher evaluation by the students in Arak University of Medical Sciences. First International Conference on Reform and Change Management in Medical Education, 6th Congress on Medical Education. Tehran: Shahid Beheshty University of Medical Sciences 2003; 66. [In Persian].
11. Jokar A, Hasani Ghavam M, Dehghan F. Studying the students opinion on effective factors on evaluation grade of faculty members. *The Green Journal* 2008; 6: 254.
12. Sanagoo A, Joibari L. Students' Viewpoints and Experiences about Evaluation of Academic staff in Theoretical courses. *Strides in Development of Medical Education* 2009; 7(1): 57-69.